

A dialektikáról dialektikusan

- egy könyv ürügyén -

Korunkban a marxista filozófia fejlődése olyan szakaszába ért, amelyet / tudományelméleti-belső és társadalmi-külső okoknál fogva / az egyre elmélyültebb és következetesebb fogalmi tisztaság és módszertani pontosság jellemez. A kutatási területek egyes jelenségeinek vizsgálatait - figyelembe véve és elsőbbséget biztosítva a tárgy által determinált kutatási módszereknek - sokszínű megközelítési irányok, szempontok teszik alkalmassá az összefüggések valóságos, komplex viszonyainak a feltárására. Ebben a folyamatban döntő jelentőségű, hogy a fogalomalkotás megfelelő pontossággal és teljességgel tükrözze vissza a kutatott valóság-szint-lényegét: "... a fogalmaknak csak akkor van értelmük, ha ki tudjuk mutatni azokat a dolgokat, amelyekre vonatkoznak, valamint azokat a nézőpontokat, amelyek szerint ezek a dolgok elrendezhetők." / Einstein / A marxista filozófiában kategóriáinak teljességre törekvő elemzése figyelhető meg napjainkban, ezt bizonyítják az egyes témakörökben megjelenő monográfiák, publikációk. Ebbe a sorba illeszkedik bele az NDK-beli filozófus Gerd Pawelzig munkája / Az objektív rendszerek fejlődésének dialektikája, Gondolat, 1974. /, amelyben azt a célt tűzi ki maga elé, hogy elméletileg összefüggően fájtsa ki és vizsgálja meg a marxista kategóriaelméletet.

Mi az, ami miatt nemcsak a szakemberek számára jelentős ez a könyv, amimiatt hasznos lehet mindenki számára, aki veszi a fáradságot a könyv végigolvasására. Mindenekelőtt az, hogy gondolkodni tanít. Tiszta pontos logikával, világos, jól követhető gondolatmenettel, dinamikus és hatásos érveléssel. Másrészt - és ez a jelentősebb - hogy nemcsak a módszere, hanem a vizsgálati tárgya is a dialektika. A szerző a téma fontosságát úgy fogalmazza meg, hogy: " a szocialista fejlődés által elének állított új kérdések és problémák gondolati megoldásához felülmulthatatlan segítséget jelent számunkra a dialektikus módszer, amely nemcsak a marxizmus-leninizmus klasszikusai kezében bizonyult az elméleti elemzés és előrejelzés " legjobb munkaeszközének " / Marx /, hanem napjainkban is tulszárnyal más módszert és gondolkodási módot. "

Néhány szót szólva a könyv címéről, a szerző " objektív rendszert " emlit, mivel a rendszer általános fogalmából a szintén rendszerjellegű szubjektumot nem vizsgálja, és tovább szűkül a kör, hogy az objektív rendszerek közül is a végeseket elemzi, mivel a végtelen rendszer minőségileg más jellemzőkkel írható le. A rendszer immanens mozzanataiként vizsgálja az elemek, strukturák, funkciók és a környezethez való viszonyok tatalításait. Ezeknek a rendszereknek a fejlődése további fogalmi elhatárolást kíván a mozgás, változás illetve ellentétpárjaik fogalmától, ez alapján definiálja a fejlődési folyamatot irreverzibilis változási folyamatnak.

A dialektikus összefüggések / pontosabban minden összefüggés dialektikus centruma az ellenmozgás, , ellentmondás amely a rendszer legalább 2 eleme között azt jelenti, hogy a/ kizárják egymást, b/ feltételezik egymást, c/ létezésük konkrét módja alapján meghatározzák egymást, d/ áthatják egymást, e/ hatnak egymásra, f/ átcsapnak egymásba, g/ időtől és adott oldalaktól függő arányban az egyik oldal aktívabb, meghatározóbb.

És végül még egy gondolat, a végső összegzése a probléma jelentőségének, amelyet akár társadalmi teljességében, akár egyéni egzisztenciális helyzetre vonatkoztatva érvényesnek fogadhatunk el:

" Minden alapunk megvan tehát az optimizmusra, ha a fejlődés talaján állunk, ha céljainkat, feladatainkat, tevékenységünk indítékait annak a rendszernek objektív fejlődéséhez szabjuk, amelyikhez tartozunk; Ha az objektív fejlődés a mi fejlődésünké lesz, amelyet tudatosan ismerünk fel és saját tevékenységünkkel realizálunk. "

R. B. IV. évf.